

ÄR DET ORTEN SOM RÖR SIG?

– en kvalitativ studie av ungdomsrörelsen i förorten

Författare: **Jonas Persson**, mastersstudent, Göteborgs Universitet
Handledare: **Håkan Thörn**, professor i sociologi, Göteborgs Universitet.
SC2501 - Examensarbete för master i sociologi, Vt. 2015

Keyword: Social Movements, Urban Movements, Riots, Political Violence, HipHop

ABSTRACT

The article deals with the topic of social movements. Based on previous assumptions that a new social movement is being shaped in Sweden's "Million Program Areas", it analyzes this movement using social movement theory as an analytical framework. The subject is treated against a background of social unrest that has taken place in various suburban areas in Sweden's metropolitan regions between the years 2008-13 – were riots, car-burnings and stone-throwing at police and fire departments where parts of the common setting – at the same period as a variety of local based organizations and networks, in a context of social development, steadily are growing and being noticed. These organizations are working with a wide range of different issues relating to area-specific problems, such as segregation, discrimination, poor neighborhood services and housing issues, and the aim is to analyze this mobilization to see whether one can understand it in terms of a new social movement. Furthermore, the study aims at analyzing whether one can understand these suburban riots as one of the movement's many empirical parts. This is a qualitative exploratory and comparative study that deals with empirical material consisting of "movement-texts" and interviews with movement intellectuals' as well as two participants of the Husby riots in Stockholm. The main result is that there is cause to interpret the suburban social mobilization and -organizing as a new suburban movement, based in Sweden's "Million program areas". Furthermore, the study concludes that there is a theoretical framework which supports one to analytically look at riots as empirical parts of social movement's; although the research-area is still somewhat underdeveloped. However, at this point, there is still a need for more empirical research and stronger, unequivocal, linkages in order to support, with certainty, such conclusions.

INLEDNING

Den 19:e maj 2013 inleddes fem dagar av upplopp i Stockholmsförorten Husby och flera av Storstockholms olika förortsområden. Upploppen fick stor uppmärksamhet världen över, och har jämförts med upploppen i Los Angeles 1992, Paris 2005 och London 2011 (Schierup, Ålund, & Kings, 2014). Det har tidigare utspelat sig liknande händelser i Sverige, bl.a. i Malmö 2008-09 och Göteborg 2009 (Hallin m.fl., 2010)

Den utlösande faktorn: dödsjutningen av en 69 årig man i Husby, råder det konsensus kring; bakomliggande orsaker tycks dock vara mer komplicerade. Sveriges städer brottas idag med kraftig segregation. Miljonprogrammen¹ i dess ytterkanter är invandrartäta och trångbodda, arbetslösheten är hög och utanförskapet stort. Områdena rustas ner, skolor försvinner, vård- och serviceinrättningar lika så. Inkomstskillnaderna mellan stadens rika områden och de fattigare förorterna ökar ständigt, och med detta såväl livschanser som skillnader i livslängd och hälsa. Det finns en samlad frustration hos många av de människor som bor i förorten, främst bland ungdomar, som bl.a. bottnar i upplevelser av orättvist bemötande från polisen och andra makthavare (de los Reyes m.fl., 2014: 33-39; Kamali, 2006: 18). Många människor i dessa områden upplever dessutom ett demokratiskt underskott, och möjligheterna att påverka områdets utveckling är ofta svåra att se (de los Reyes m.fl., 2014). Ovanpå detta sker en intensiv och ofta skev medial rapportering från områdena, som både producerar och reproducerar en negativ och stigmatiserande bild av ”förorten”² (Hallin m.fl., 2010).

Under senare år har en parallellprocess pågått, och man kunnat läsa om att en social rörelse håller på att växa till sig i de marginaliserade (ytter)områden i Sveriges segregerade städer (Elfving, 2012; Kjörning, 2013), t.ex. Botkyrka och Husby i Stockholm, Biskopsgården i Göteborg och Rosengård i Malmö, men även mellanstora städer, t.ex. Gränby i Uppsala (Schierup m.fl., 2014). Till denna process kopplas många olika organisationer som etablerat sig i förorten de senaste åren. De drivs ofta av unga vuxna, och arbetar med olika sociala frågor för att förbättra livet och tillvaron för människorna i förorten (Hallin m.fl., 2010). Några organisationer kopplas återkommande till sammanhanget, bl.a. *Megafonen*, Stockholm; *Pantrarna – för upprustning av förorten* (Pantrarna), Göteborg samt *Hasselas ungdomsrörelse* (HUR) och *Rörelsen gatans röst och ansikte* (RGRA), Malmö m.fl. (Hallin, 2012; Sernhede & Söderman, 2013). Parallellt med dem, strider andra organisationer och nätverk, t.ex. *Bostadsvrålet*: ”En nationellt solidarisk plattform för bostadspolitiska organisationer”,³ *Hysesgästföreningen, Nätverket Järvas Framtid* (NJF), Stockholm

---

¹ Miljonprogrammen, en bostadspolitisk satsning mellan åren 1965 -74, där en miljon bostäder skulle byggas bort bostadsbristen och förse främst arbetarklassen med moderna bostäder till ett rimligt pris.

² Språket alltid är bärare av budskap, och begreppet ”förort” är belastat med negativa konnotationer, som i sig får konsekvenser. I brist dock på en värdenetral term som inte påverkas av denna problematik kommer även jag övervägande att använda mig av benämningen ”förort”, beroende dock på sammanhang. För en problematisering av begreppet, se Dikecs (2007).

³ Se ”Bostadsvrålet”, facebook sida, från Internet: https://www.facebook.com/bostadsvralet/info?tab=page_info, Tillgänglig [2015-05-30]

och *Nätverket Pennygångens Framtid* (NPF),⁴ Göteborg, bland många flera, för en demokratisk och socialt hållbar renovering av miljonprogrammen.

Schierup, Ålund och Kings (2014) genomför i artikeln "*Reading the Stockholm Riots*" en analys av upploppen i Husby 2013, mot en bakgrund av tre decennier nyliberal utveckling och liknande händelser som utspelat sig i bl.a. Los Angeles 1992 och Paris 2005. Författarna utgår ifrån ett antagande om att upploppen i Stockholm var ett "*uppror för social rättvisa*", och ser dem som "*oartikulerade urbana rättviserörelser*" (2014:3), ett uttryck myntat av Mustafa Dikec (2007). De gör detta antagande mot att det i bakgrunden samtidigt växer fram, vad de kallar, en "*autonom, fredlig, artikulerad, och organisatoriskt inbäddad rättighetsrörelse*" (2014:3). Detta kan, i min mening, inte tolkas på annat sätt än att författarna då syftar på de många olika verksamheter som etablerat sig i förorten de senaste åren.

Problemet med antagande ligger i förståelsen av *upploppen* som "*urbana rättighetsrörelser*", dvs. att författarna sätter likhetstecken mellan det första fenomenet *upplopp* och det andra fenomenet *sociala rörelser*; vilket saknar såväl adekvat teoretisk förankring i samtida rörelseforskning (Dikec, 2007: 153; Giugni, 1998: 377)⁵ som ett välgrundat empiriskt underlag.

Det är dock samhällsrelevant att försöka förstå denna sociala mobilisering och organisering som man ser i miljonprogramsområden idag, och en undersökning, som använder sig av social rörelseteori som analytiskt ramverk, hade därmed kunnat bidra med värdefulla utgångspunkter för fortsatt forskning. Vidare hade det varit intressant att se om det går att finna belägg för att de upplopp som nämns här ovan skulle kunna, om än inte *likställas med*, sägas utgöra en av rörelsens många delar.

SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR

Huvudsyftet med min undersökning är därmed att analysera de senaste årens sociala mobilisering och -organisering för att se hur man, på en analytisk nivå, kan förstå den i termer av en (urban) *social rörelse*?

Vidare har jag som delsyfte att undersöka de senaste årens upplopp såväl teoretiskt som empiriskt för att se huruvida de kan förstås som en av rörelsens många delar.

För att besvara de första tre frågeställningarna kommer jag att använda mig av social rörelseteori, och analysera empirin utifrån de tre analytiska dimensioner som återfinns i Della Porta och Dianis (2006) definition av sociala rörelser: *kollektivt identitetskapande, kollektivt handlande och nätverk*. För att besvara den sista frågeställningen kommer jag att analysera empirin utifrån tidigare forskning av Castells (1985) samt även använda mig av Della Portas

---

⁴ Se "Pennygångens framtid", facebook sida, från Internet: <https://www.facebook.com/groups/117883151602346/?fref=ts>, Tillgänglig [2015-05-30]

⁵ Schierup m.fl. (2014) gör ingen distinkt skillnad mellan *upplopp* som "*oartikulerade urbana rättviserörelser*" och sociala rörelser i konventionell mening. Dikec å sin sida poängterar skillnaden mellan dem, och även att han använder sig av rörelse-terminen utifrån uppfattningen att upplopp inte bara är 'våldshandlingar för våldets skull' utan att "*de mobiliseras med ett krav om rättvisa och som en reaktion mot uppfattad orättvisa*" (min översättning ur Dikec 2007: 153). Schierup m.fl. (2014) använder sig, i motsats till Dikec, av uttrycket i en kontext där de vid upprepade tillfällen likställer *rörelseorganisationer* (t.ex. Megafonen) med "rörelser" (2014: 4-5); vilket, i min mening, står i kontrast till Dikecs förklaring.

(1995) definition av begreppet politiskt våld (*political violence*). Frågeställningarna som undersökning ämnar besvara är följande:

- Hur manifesterar sig processer av *kollektivt identitetsskapande* inom rörelsen?
- På vilka vis ger rörelsen – inom ramen av en konflikt och med tydligt definierade motståndare – uttryck för ett *kollektivt handlande* som mer specifikt har till syfte att skapa förändring?
- Går det att fastställa ett tätt informellt *nätverk* inom rörelsen?
- Finns det teoretiska och/eller empiriska kopplingar, som innebär att man analytiskt kan förstå de senaste årens upplopp som en av rörelsen delar?

1. TEORETISKT RAMVERK

Utgångspunkten är att en social rörelse måste förstås analytiskt, vilket innebär att de, till skillnad mot andra urbana processer (ex. bostadsutveckling), inte helt enkelt låter sig studeras.

Inledningsvis kommer jag därför att fastställa grundläggande kriterier för vad som utgör en social rörelse. I detta använder jag mig av ett ramverk primärt baserat på Della Porta och Dianis (2006) definition av sociala rörelser,⁶ med kompletterande bidrag från andra forskare inom området.

SOCIALA RÖRELSETEORI – DEFINITION OCH BEGREPP

”[S]ocial movements are a distinct social process, consisting of the mechanisms through which actors engaged in collective action:

- are involved in conflictual relations with clearly identified opponents;
- are linked by dense informal networks;
- share a distinct collective identity.” (2006:20)

Sociala rörelser utgörs av tydliga sociala processer, genom vilka oberoende och autonoma aktörerna, som är sammanlänkade i täta *informella nätverk* och som delar en uppsättning gemensamma övertygelser och mål, engagerar sig i politiska eller kulturella *konflikter*, med tydligt *definierade motståndare* och med syftet att, genom *kollektivt handlande*, uppnå någon form av *socialstrukturell förändring* (Della Porta & Diani, 2006:20–21; Wettergren, 2005).

De *kollektiva handlingar* som utförs inom en social rörelse särskiljer sig från kollektiva handlingar som, på mer eller mindre koordinerat vis, förekommer inom olika typer av organisationer, och ska inte heller förväxlas med panikutbrott eller annat aggregerat socialt handlande, som rusningstid och modeflugor; dessa saknar de gemensamma föreställningar och solidariska incitament som en rörelse har (Wettergren & Jamison, 2006:11; Wettergren 2005:52). För

---

⁶ *Sociala rörelse teori* har utvecklats mycket över tid; för fördjupad läsning rekommenderas: t.ex. Eyerman & Jamison (1991); Thörn (1997); Wettergren (2005).

att organisera en social rörelse, eller enskilda individer inom rörelsen, krävs kontinuerliga förhandlingar mellan samtliga aktörer som deltar (Della Porta & Diani, 2006:20–21). En social rörelseorganisation är bara en av flera aktörer, och utgör en av rörelsens mer formella och komplexa delar. Till denna kan man sedan som individ antingen tillhöra eller inte, vilket bestäms av medlemmar. Organisationen identifiera sig sedan med rörelsens mål, men utgör på egen hand ingen social rörelse (Della Porta & Diani, 2006; Wettergren, 2005).

Enligt Della Porta och Diani (2006) utgörs inte en social rörelse av summan av dess sammanlagda protester; inte ens hela kampanjer kan sägas utgöra rörelser, utan det är en process som endast kommer till skott genom ett *kollektivt identitetsskapande*, en process som går utöver specifika händelser och initiativ (2006). Sociala rörelser, menar Wettergren och Jamison (2006), är inte empiriskt studerbara objekt utan analytiska konstruktioner; de är dock uppbyggda av olika empiriskt studerbara delar, vilka sammantaget, och given en viss kontext, bildar de fenomen som akademiker kallar sociala rörelser (Wettergren & Jamison, 2006:26, 32–33). Man kan se dem som ”*handlingsutrymmen*” (*space of action*)(Thörn, 2006:11).

Eyerman & Jamison (1991) menar att vissa personer i rörelsen, s.k. *rörelse-intellektuella*, har, i egenskap av deras positioner som t.ex. ledare eller talespersoner, centrala roller i definitionsprocess, och synlighet i media är ofta en sådan sak som urskiljer dem från övriga aktörer (1991:94–99). Det material som sedan produceras av aktörerna, s.k. *rörelsetexter*, och i första hand då skrivna texter, t.ex. musik-texter (Eyerman & Jamison, 2005:169) eller andra manifest (Thörn, 1997), bör förstås som ”*historiskt konkreta symbolhandlingar*”, i såväl individuell som kollektiv mening (Thörn, 1997: 170). Han menar att rörelsetexter ”*innehåller artikulationer av de sociala motsättningar som är närvarande i de kontexter där de produceras och där de erkänns*” och kan därmed ”*synliggöra en social rörelsens identitetsskapande processer*” (s.171); de ”*kan förstås som en manifestation av en kollektiv identitet*” (Thörn 1997: 176). Rörelsetexter är därmed exempel på användbara, och empiriskt studerbara, delar av en social rörelse.

Kollektiv identitet är starkt förknippad med skapandet och upprätthållandet av samhörighet (Della Porta & Diani, 2006), solidaritet och övertygelse (Thörn, 2006; Wettergren, 2005), och är en viktig drivkraft inom sociala rörelser, som till skillnad mot organisationer, inte är uppbyggda kring medlemskap. Inom organisationen är det upp till individuella medlemmarna att definiera vem som är vem och gör vad, vilket medför att organisationen inte är beroende av en kollektiv identitet på samma sätt.

Dessa tre delar, som Della Porta och Diani tar upp finns även med i Thörns definition av sociala rörelser (2006: 11). Han förtydligar även de olika praktiker som konstituerar en social rörelse – däribland produktion och spridning av rörelsetexter (2006:15). Dessutom, menar han, att trots att sociala rörelser i stort bygger på konsensus kultur, så består de av en heterogen sammansättning individer, där konflikter och spänningar *inom* gruppen utgör fundamentala delar av sociala-rörelse-processen. Viktigt är därför, menar han, att när man analyserar sociala rörelser inte bara fokuserar på konflikter som utspelar sig mellan rörelsen och dess motståndare utan även tittar på konflikter inom rörelsen (2006:14).

EN URBAN SAMHÄLLSSTRUKTURELL KONTEXT

Enligt Mayer (2009) så har sociala rörelser förändrats mycket under de senaste fyra decennierna, tillsammans med såväl den rumsliga statsmiljön som den politiska miljön (2009:363). Under 90-talets början tågade neoliberalismen in och förde med en avreglerad arbetsmarknad och decentraliserad beslutsfattning, samtidigt som stora privatiseringar genomförs på utbildnings-, sjukvårds- och sociala servicesystemet. Kvasi-marknader skapas, med privat utförande och statlig finansiering. Retoriken skiftar från medborgarens rätt i samhället till *kundens* rättigheter på *marknaden*, och genom konkurrensättning skulle människor få bättre kvalitet, effektivare serviceutbud och ökad grad av individuell frihet. Verkligheten ser dock annorlunda ut, med stor omfördelning av ekonomiska tillgångar till de som redan har, på bekostnad av att de fattiga blir både fattigare och fler (Harvey, 2008: 32; Larsson m.fl., 2012: 46).

Städerna runt om i världen formas ständigt genom marknadssystemets produktionsöverskott och kontinuerliga återinvesteringar (Harvey, 2008:24–25; Wallerstein, 2004). Infrastruktur och fastighetsmarknad är exempel på två vanliga marknader som omsätter stora mängder produktionsmedel. Att bygga nya motorleder, köpa upp billig mark i ekonomiskt svaga (ytter)områden, och/eller köpa och renovera upp nedgångna fastigheter är vanliga metoder för att hålla marknadssystemet i rörelse (Harvey, 2008; Wallerstein, 2004). Harvey kallar det sista för *ackumulering genom fråntagande* (*accumulation by dispossession*), vilket oftast består av en klassdimension, i och med att det är de fattiga och marginaliserade som drabbas hårdast (2008:34; se även Castells, 1983), dvs. de tvingas flytta när hyrorna höjs; samma process som vi ser i många miljonprogramsområden i dag (Westin, 2011).

RÖRELSEN I UPPLOPP

De flesta urbana rörelser har en politisk dimension, menar Castells (1983); det handlar om organiserad gräsrots-demokrati med syfte att fungera som komplement/alternativ till statliga institutioner. Kraven handlar om att decentralisera makten och utöka den lokala autonomin, och rörelserna ligger ofta i öppen konfrontation med staten och dess ordningsmakt (1983: 68). De urbana upploppen har sina egna karaktäristika, menar Castells, liksom andra rörelser har sina: de uppstår i områden som karakteriseras av etnisk segregering,⁷ urban fattigdom, ekonomisk diskriminering och politisk alienation, och är ofta triggade av bostadskriser och undermålig stadsdelsservice. De reagerar mot undermåligt skick som många av bostäderna befinner sig i, och ständiga hot om (tvångs)förflyttningar, som följer med renoveringarna av områdena, och dess hyreshöjningar till följd, men även pga. inneboende variationer i bostadsmarknaden (Castells, 1983; 49-50,68-69; Westin, 2011).

Enligt Della Porta och Diani (2006) är det logiskt med materiell skada vid tillstånd likställda med krig, och *politiskt våld*,⁸ - i meningen ”*kollektivt handlande som medför stor fysisk kraft och orsakar skada på en motståndare med*

⁷ Bekräftas även av svensk kvantitativ forskning där man undersökt sambandet mellan bilbränder och segregerade områden (Malmberg m.fl. 2013).

⁸ För problematisering av begreppet, se Della Porta (1995: 2-9). Tydligast är problemet med kategorisering och definiering av ”våld”, i meningen ”*stor fysisk kraft*”.

syfte att påtvinga politiska mål” (min övers., Della Porta, 1995: 2) – är däri den extremaste formen av våldsytringar (2006: 173-74). Dock har vi inte haft något upplopp i Sverige, i modern tid, som varit av den omfattningen att de kan jämföras med krigstillstånd. Men upploppen har ändå inneburit omfattande skadegörelse och våld mot såväl tjänstemän som privatpersoner. Della Porta och Diani (2006) menar att logiken blir än mer ”militär” så fort det övergår från att bara handla om skadegörelse till att handla om våld mot person (2006: 174).

”Våldet” har såväl symboliska som instrumentella värden: *symbolisk* då det representerar vägran av förtryckande system, men även att det stora antalet deltagare i sig sprider känslan av tillhörighet och ger merkraft till individerna i demonstrationen; *instrumentell* genom att mediabevakningen fångar allmänhetens uppmärksamhet (Della Porta & Diani, 2006: 174). Oavsett storlek så handlar upploppen om revolt, menar Castells (1983), även då det inte finns någon chans till maktskifte; i själva verket har de flesta upproren historiskt sett fungerat mer som politisk protest än försök till att åsidosätta rådande institutioner (1983: 52). Då rörelsen sällan har möjlighet att försäkra sina intressen genom konventionella medel så har protestaktioner, där man istället vänder sig till allmänheten och skapar opinion, varit det vanligaste sättet att få uppmärksamhet (Della Porta, 1995, 8). I dagens informationssamhälle har dock Internet och sociala medier fått en allt viktigare roll, i såväl mobilisering som organisering (Harlow, 2011).

Politiskt våld, har förklarats som utfallet av den interaktion som förekommit mellan sociala rörelsen och dess motståndare (Della Porta, 1995; 8). Denna orsaksförklaring dock, menar Della Porta (1995) bygger på en normativ och alltför förenklad förståelse av upplopp och det politiska våldet som antingen *illegitimt* eller *legitimt* (1995; 3). Vad våldet gör är att det polariserar en komplicerad och mångfacetterad bild och tvingar människor att välja sida (Della Porta och Diani 2006: 174).

RÖRELSEN I HIPHOP

Under arbetets gång har jag kommit att förstå att den (svenska) hiphopmusiken, på ett betydande vis, går in i den rörelsekultur jag undersöker. Oavsett om man diskuterar hiphop-musiken i termer av orsak och/eller verkan (Trapp, 2005: 1282), så är det tydligt att hiphopen har en särskilt stark koppling till ungdomar och unga vuxna i just förorten, och den löper som en röd tråd genom samtliga av de fyra ungdomsorganisationerna ovanför. Hiphop-artister kritiserade ofta för att romantisera förortens kriminella och ”farliga” sidor genom att porträttera våldsamheter och olagliga aktiviteter som utspelar sig i områdena, och därmed förstärka stereotypa uppfattningar, snarare än bekämpa dem (Sernhede, 2007; Trapp, 2005: 1490) Likt Sernhede (2007) har jag dock uppfattat hiphopen som ”[e]n av de få kanaler som idag finns där det samtida förortslivet skildras på egna villkor” (2007: 18), och förstår den i första hand som *samhällsdiagnosen*, en rörelsetext med utsagor av det moderna samhället, ifrån vilken läsaren/lyssnaren hämtar ”*insikt för att kunna handla*” (Thörn, 1997: 180). Detta ska naturligtvis inte tolkas som att musiken förmedlar den enda sanna bilden av förortslivet. Men viktigt att ta med i beaktning är att artisterna vinner

legitimitet genom att vara ”äkta” och förmedla en bild som överensstämmer med den bild som delas av publiken. Trapp (2005) menar att ‘man kan se musiken som röst åt grupper i samhället som inte kan göra sig hörda, och hiphop-artister som rörelseledare med ett ”budskap” (*a clarion call*) till folket om existerande sociala orättvisors och hur de kan bekämpas’ (*parafrasering ur* Trapp, 2005:1484). Som Wordsilah uttrycker det: ”Människor som inte har fått sin röst hörd innan, ska få göra det nu, och vi är språkrören för dom människorna, vi är även en del av dom människorna.” (Wordsila, från gruppen Makt-skiftet).⁹

Enligt Eyerman och Jamison (1998) är sociala rörelser strategiska aktörer som bl.a. använder sig av musiken som instrument för att mobilisera resurser (1998: 168), vilket innebär att texterna även kan vara s.k. *upprop/flygblad*, dvs. uppmaningar till direkta handlingar. Liknande fenomen har även beskrivits av Thörn (2006), gällande anti-apartheid-rörelsen, där olika mediala kanaler på ett framgångsrikt sätt användes för att främja rörelsen (2006). Enligt Sernhede (2007) utgjorde punk-kulturen på 80-talet, den breda ”samhällskritiska kultur-rörelsen” som man idag kan återfinna i förortsområdenas hiphop-kultur (2007:20).

2. METOD OCH TILLVÄGAGÅNGSÄTT

Undersökning är kvalitativt *explorativ* och *komparativ*: en analys av sociala rörelser kräver att jämförelser görs mellan antingen individer, organisationer och/eller händelser, och då med syfte att finna det som gör dem ömsesidigt beroende av varandra (Della Porta & Diani, 2006:2).

Jag har valt att i första hand fokusera på *rörelsetexter*, då dessa kan komma åt information på alla de tre analytiska nivåerna (makro, meso, micro). Som komplement till texterna har fyra olika nyckelpersoner intervjuats, s.k. rörelseintellektuella, inom två olika ungdomsorganisationer och ett nätverk, samt två ungdomar som deltagit i upploppen. För att på bästa sätt fånga detta perspektiv hade många sannolikt pläderat för att fler individuella intervjuer bör utföras, i enlighet med grundad teori,¹⁰ men i och med att mitt syfte inte är att testa teori, utan att försöka förstå ett skeende analytisk, så har jag under rådande omständigheter och begränsningar, accepterat ett svagare empiriskt underlag.

AVGRÄNSNING

För att undersöka just denna rörelse bland många fler, valde jag att i första hand fokusera på verksamheter (rörelseorganisationer) som har sitt ursprung i något av de olika miljonprogramsområdena runt om i Stockholm, Göteborg

---

⁹ Hela intervjun finns att se på Internet: <https://www.youtube.com/watch?v=gKZUrIDPB4o>, [Tillgänglig 2015-05-26]

¹⁰ Metoden innebär att man intervjuar så många man behöver tills dessa att ytterligare flera informanter sannolikt inte bidrar med ny information, samt att kontinuerlig kodning av materialet sker under forskningsprocessens gång. Rent teoretiskt skulle det dock alltid kunna tillkomma ny information, men allt mellan 10 och 30 informanter brukar räcka för att uppnå mättnad (Kvale 2009).

och Malmö, och som då arbetar med rättvisefrågor och social utveckling. Vidare utgick jag i första hand ifrån de organisationer, och dess *rörelseintellektuella*, som först gick ut i media och förklarade/tolkade händelserna i Husby mot den samhällskontext de utspelades i (*Megafonen, Pantrarna & NJF*). De rörelseintellektuellas ofta centrala positioner inom organisationer gör dem lättåtkomliga samt att, givet deras position, har de sannolikt har god kunskap om verksamheten. Därefter tittade jag vidare på det nätverk som dessa aktörer ingår i, för att identifiera ytterligare aktörer samt andra verksamheter med liknande karaktär.

URVAL

Urvalet bygger på den mediala bild som omgivit vissa specifika organisationer runt händelserna i Husby och var i viss utsträckning ett s.k. strategiskt urval (Trost 2010). *Megafonen* var den organisationer som på förhand blev utvald då de var först ut med att föra ungdomarnas och de övriga boendes talan under perioden. Dagens Nyheter skriver ”*Nästan över en natt nådde Megafonen världen*” (Kjöllér, 2013). Tydligt kopplad till Megafonen blev sedan *Pantrarna* efter att i en artikel i Aftonbladet 23:e Maj 2013 (Badpa & Solmaz, 2013) där man öppet visat sitt stöd till dem och deras insats i Husby. *NJF* var en social konstellation vid tillfället också blev förknippad med Megafonen, bl.a. genom att deras gemensamma deltagande, tillsammans med invånare i Husby, i ockupationen av samlingslokalen Husby Träff året innan återigen drogs upp till ytan (Danielsson, 2012). Sammantaget gjorde detta att dessa tre verksamheter skulle komma att på ett naturligt sätt utgöra startpunkt för undersökningen. Under vägens gång tillkom sedan HUR och RGRA genom ”snöbollseffekt”, då även dessa tydligt ingick i nätverket (Sernhede & Söderman, 2013). Representanter för samtliga av de fem ovan nämnda verksamheterna kontaktades via mail och telefon, varpå sedan NJF (1st informant), HUR (2st informanter) och RGRA (1st informant) gick med på att delta.

De två ungdomarna som intervjuades bygger på tillgänglighetsurval. Med hjälp av offentliga handlingar, i form av domar från mål berörande händelserna i Husby, så kontaktades tio ungdomar, av vilka två hade möjlighet att delta.¹¹

När det sedan kommer till musikartisterna så har i första hand deras låtar analyserats, men sekundärmaterial, i form av en intervju med gruppen Maktskiftet, har även använts. Artister har sedan tillkommit succesivt under arbetets gång då kopplingarna mellan dem och övriga aktörer uppdagats. Endast de texter som omnämner någon av organisationerna eller på annat sätt gör en tydlig koppling till dem har sedan analyserats. De artister och låttexter som använts är Ison och Fille - *Vår sida av stan*; Labyrint – Motkraft; Maktskiftet – *Tro, hopp och utanförskap*; Max Peezy – *F.A.S.*, Lani Mo och Sebba Staxx – *Pallar inte mera* samt LöstFolk – *Stoppa reoveringarna!*

---

¹¹ Dessa två intervjuer med ungdomarna utgjorde en del av det material som samlades in till ett projekt våren 2014, som innefattade Uppdrag Granskning (SVT) samt fyra mastersstudenter från Göteborgs Universitet (två från Institutionen för journalistik medier och kommunikation (JMG) och två från Institutionen för sociologi och arbetsvetenskap). Projektet byggde på idén att, inför programmet ”Upploppen i Husby” som sändes 14: maj 2014, göra en mer övergripande analys för att försöka förstå dessa händelser året innan. Intervjuerna och research arbete utfördes av journaliststudenterna, medan sociologstudenterna bidrog med forskningsunderlag och hjälp till intervjuguide och frågor.

DATA OCH INSAMLING

All information som analyseras och tolkas är inhämtade från flera olika källor och består av kvalitativ primär- och sekundärdata, t.ex. *tidningsartiklar*, *Youtube-klipp*,¹² *låttexter* och *intervjuer*. Jag har använt mig av flera olika databaser, däribland *GUNDA*, *Libris* och *Google Scholar* för sökning på litteratur och tidigare forskning. Med *Google Scholar* kan man även uppnå en viss mättnad genom att söka sig ”framåt och bakåt i tiden” genom att använda sig av artiklarnas ”*Citerat av*” och ”*Relaterade artiklar*” vilket leder till andra ämnesrelevanta artiklar. Detta ringar i viss mån in de författare som skriver på området efter att nog många sökningar har gjorts. Vidare använde jag mig även av *Mediearkivet* för att hitta tidningsartiklar om upploppen och de olika verksamheterna i Stockholm, Malmö och Göteborg.

RÖRELSETEXTER

Rörelsetexter har som syfte att antingen uppmana till handling alternativt beskriva eller förklara en bild eller ett budskap som rörelseintellektuella och/eller rörelseorganisationer vill få ut (Thörn, 1997). De rörelsetexter jag främst använder mig av är *samhällsdiagnosen*, men även *uppropet/flygbladet* förekommer i analysen. Rörelsetexterna utgörs i första hand av låttexter från artister som ingår i nätverket, men även olika tidningspublikationer och texter från organisationers hem-/Facebooksidor. Dessa är informationskällor för att ringa in de problemområden som organisationerna arbetar med, dvs. fånga den bild, budskap eller konkret information som rörelseintellektuella och/eller rörelseorganisationer vill få ut.

INTERVJUERNA

Alla informanter fick tydlig information om ämnet som studien berör samt dess syfte och tillvägagångssätt. Deltagarna fick även information om att deltagandet var frivilligt och att de när som helst under processen hade möjlighet att dra sig ur. Informanterna är inte anonymiserade för att bidra med en högre trovärdighetsgrad till undersökning, och i synnerhet då med tanke på deltagarnas roll som rörelseintellektuella. Möjligheten att vara anonyma, om så önskade, var dock en given självklarhet. Denna information framgick antingen genom mailkontakt eller telefonkontakt i samband med förfrågan om deltagande, samt muntligen innan intervjuerna startade, och även en tredje gång till informanterna från de olika organisationerna, efter att de granskat materialet.

Intervjuerna var strukturerade på två olika vis. Det första intervjutillfället var Husby, Stockholm, tillsammans med en representant för NJF. I och med att informanten var den enda representanten för en verksamhet som kom ifrån Husby och dessutom den enda rörelseintellektuella som hade befunnit sig på plats när allt utspelade sig, så valdes en helt öppen- eller explorativ intervju-teknik (Kvale 2009), där informanten tilläts berätta om det han varit med om, och endast utifrån förförståelsen att jag var ute efter att undersöka ett rörelsefenomen med utgångspunkt i händelserna i Husby. Med informanterna från

---

¹² En intervju (sekundärkälla) med gruppen Maktskiftet inför Clanestino festival i Göteborg 2013. Gruppen besvarar frågor som hur de ser på samhället och vad de kämpar för vilket gör att material blir relevant som *samhällsdiagnos*.

HUR och RGRA, valdes istället tematiskt semistrukturerad intervjuteknik (Kvale 2009), pga. att de intervjuades i egenskap av, och med antagandet om, att de tillhör en rörelseorganisation, varpå frågorna även konstruerades utifrån social rörelseperspektiv. Utöver ger teknik även utrymme att ställa följdfrågor.

Frågorna var strukturerade i två block. Block 1 innehöll 13 frågor utifrån de tre analytiska dimensionerna: *kollektiv identitet*, *kollektivt handlande* och *nätverk*, medan Block 2 innehöll åtta olika frågor som berörde upploppen i Husby och Malmö.

De två ungdomarna intervjuades med en strukturerad intervjuteknik, innehållande ett fyrtiotal frågor baserade på social-rörelseperspektiv, och med ett fördjupat inslag av frågor berörande upploppen. Intervjuerna utfördes av annan person än mig själv, vilket naturligtvis innebär att en del information går förlorad; detta kompenseras delvis upp av strukturerad intervjuteknik, där båda får samma frågor och ställde på samma vis, samt ett utökat antalet frågor (se fotnot, s. 9).

ANALYSMETOD

Jag har valt att använda mig av innehållsanalys, vilket är en vanlig metod för att analysera kvalitativ data och synnerhet när materialet huvudsakligen består av texter (Kvale, 2009). Materialet har tolkats utifrån markörer som härletts till de olika kriterier, enligt Della Porta och Diani (2006), för vad som utgör en social rörelse. Jag tittar på närvaron av, meningen med och relationen mellan olika ord och begrepp för att slutligen dra slutsatser om vad som förmedlas (Marshall & Gretchen, 2011). Alla slutsatser handlar om författarens subjektiva tolkning – dock inte utan grundläggande krav om stringent argumentation; det kan alltså aldrig handla om någon absolut objektiv sanning. För att försäkra om en så liten felmarginal som möjligt har fyra av sex informanter som deltagit i undersökningen kontaktats och givits möjlighet att granska och kommentera materialet, och där även små korrigeringar gjordes efter kommentarer via mail från en av informanterna. Till övriga två saknades uppdaterade kontaktuppgifter, och är således också anonymiserade.

3. RÖRELSEKONTEXT

I december 2008 t.ex. fick brinnande bilar i Malmös Rosengård stor uppmärksamhet i media. Detta var dock inte första gången bilar brann eller att det rapporterades om stenkastning mot polis och räddningstjänst, vare sig i Malmö eller andra städer. Inte heller första gången som stigmatiserande bilder av ”problematiska förorter” och deras ”kriminella ungdomar” blivit porträtterade i media (Fjärde sidan, 2008). Jag skulle dock vilja påstå att det var här som dessa händelser började manifesteras sig som mer än kriminellt beteende; bränderna har blivit ”normaliserade”, menar Hallin m.fl. (2010), och sedan 2007 har bränder och stenkastning varit en systematiserad konfliktstrategi som ungdomarna tar till mot polis och räddningstjänst (Hallin m.fl., 2010:56). De vanliga förklaringsmodellerna ”unga arga män” (Bengtsson, 2009; Söderlund & Westin, 2013) eller organiserad brottlighet tycks inte hålla ihop det längre. Bilbränder och stenkastning har blivit något mer; ett eget fenomen i en förortskontext, och

Malmberg, Andersson och Östh menar att det fått en rituell och symbolisk mening, med syftet att dra till sig publicitet (Malmberg m.fl., 2013; Della Porta & Diani, 2006: 174).

Åren som följer upprepar flera liknande händelser i t.ex. Göteborg 2009 (Björk, 2009) och Stockholm 2013, men även i mindre städer, som t.ex. i Gottsunda, i Uppsala (Schierup m.fl., 2013) och alla av dem är relevanta: dels som tidsram och kontext för denna undersökning, men även då de skulle kunna utgöra den grogrund inom vilket en social rörelse har kunnat ta form. Tre av dessa händelser sticker ut som extra betydelsefulla: dels för att de uppstod i de tre största städerna i Sverige – vilket är relevant för att se hur vidsträckt och omfattande problematiken är, och huruvida det finns något som kopplar dem i avseende vad som ligger till grund för upploppen – men även för att de har uppstått i anslutning till varandra och under en tidsperiod som föregås av ett förhårdnat politiskt klimat mot papperslösa i Sverige, och ett upptrappat arbete med att effektivisera verkställighetsarbetet i ärenden rörande dem. Det sistnämnda får en utvidgad effekt som delvis slår över på personer med utrikes bakgrund mer generellt, vilket tydligast manifesterar sig genom de mycket omtalade och kritiserade inre utlänningskontroller som polis och gränspolis utför i sitt dagliga arbete (de los Reyes m.fl., 2014) – en arbetsmetod som bygger på statistisk generalisering och innefattar diskriminerande dimensioner (Hydén i Fransson och Fryklund, 2006: 143) och som blivit en symbol för en vardagsrasism i förorten (de los Reyes m.fl., 2014).

Att tala om Reva-projektet¹³ är relevant. Detta ska inte sägas vara orsaken till upploppen, men det var ett påtagligt närvarande problem och ett mycket omdebatterat ämne under början av våren 2013. De kraftigt kritiserade inre utrikeskontroller – som medierna på ett något felaktigt sätt lyckades likställa med Reva-projektet – och i synnerhet då de som utfördes på ”tjuvåkare” i Stockholms tunnelbanor, skapade uppståndelse (Leander, 2014; Schierup m.fl., 2013: 7). Polisen blev beskyldd för etnisk profilering (Rayman, 2013; Rosén, 2013), vilket Hydén menar är ”en kärnproblematik i relationen mellan polis och invandrare i mångkulturella samhällen” (Fransson & Fryklund, 2006: 144). Vilket behandlas av fler (Dikec, 2007; Kamali, 2006; SOU 2005:56).

Oavsett om det faktiskt förekom *objektiv diskriminering* eller inte, så tycks det ha funnits en intersubjektiv känsla av diskriminering bland många människor med utrikes bakgrund (de los Reyes m.fl., 2014: 15); vilket Hydén (2006) menar är tillräckligt för att negativa konsekvenser ska uppstå. Diskriminering gör att förtroendet och legitimiteten för polisen och deras arbete ifrågasätts (i Fransson & Fryklund 2006: 136), vilket har visat sig tydligt i de många manifestationer som genomfördes mot Reva runt om i Sverige (Agö, 2013).

Till detta tillkommer att allt fler skolor, vårdcentraler och andra serviceutbud, och därmed arbetstillfällena, läggs ner i områdena, samtidigt som bostadsbolagen drivit på en renoveringsprocess av miljonprogrammen, som inneburit att många hyresgäster blivit tvungna att acceptera hyreshöjningar på upp till 60 procent (Westin, 2011). Detta har medfört stora protester runt om i landet

---

¹³ REVA (*Rättssäkert och effektivt verkställighetsarbete*) var i första hand ett administrativt projekt för att effektivisera och underlätta verkställighetsärenden, och leddes av Migrationsverket (Leander, 2014).

(LöstFolk, 2013), då upprustning av miljonprogrammen kan komma att medföra att vissa grupper människor måste omlokalisera till andra och billigare platser, ofta bort från centrala delar av staden. Megafonen, NJF och ”Alby är inte till salu”, Plattformen Bostadsvrålet, Nätverket Pennygångens Framtid, Biskopsgårdens Framtid, föreningen ”Alla ska kunna bo kvar” och förbundet ”Allt åt alla” och Hyresgästföreningen är bara några få av många fler runt om i Sverige som arbetar med de bostadsfrågor och problemen som uppstått med renoveringarna av miljonprogramsområdena. Renoveringarna är viktigt att titta på då det berör de allra flesta människorna i miljonprogramsområdena på endera vis. Samtidigt överlappar frågan så många olika nätverk och verksamheter, såväl som generationsklyftor, att det är svårt att inte ta hänsyn till dem. Renoveringarna har de senaste åren varit en mycket aktuell och viktig bostadspolitisk fråga.

UPPLOPPEN - FRÅN MALMÖ, VIA GÖTEBORG OCH VIDARE TILL STOCKHOLM

Upploppen i Malmö 2008 startades efter det att polisen gått in i en lokal i Rosengård, som använts som källarmoské, och utrymt ungdomar som, pga. ett beslut om nedläggning, hade ockuperat lokalen under några veckors tid. Detta är händelsesekvensens ”flash-point”, dvs. den eller de orsaker som ligger till grund för att de startar vid ett specifikt tillfälle – något som oftast inte sker utan en viss tid av oro och spänningsuppbyggnad innan själva händelsen (Waddington, 2007). Ungdomarna ansåg sig ha blivit orättvist och illa behandlade av polisen och deras hundar (Hallin, 2010). Upploppen fortgick i tre veckor. De lugnade sedan ner sig något under början av 2009, för att sedan intensifieras igen under våren och följande sommar.

Det finns dock motstridiga sidor till händelserna och Hallin m.fl. (2010) har observerat situationer där ungdomar försöker provocera polisen, trots att de är trevliga och endast göra sitt jobb. Flera ungdomar berättar att de inte tycker att det är något fel på brandmännen, utan att det bara är polisen som betar sig illa (2010: kap. 4). De menar att det är just den här typen av spänningar mellan polis och ungdom som är en av de viktigaste utlösande faktorerna för de oroligheter man såg runt om i Rosengård (Hallin m.fl., (2010:4).

Upploppen i Göteborg startade i slutet av sommaren 2009, i förortsområdet Angered. På ett liknade sätt som i Malmö brann det bilar, soptunnor och bildäck, och polis, brandkår och vaktbolag fick sina fordon vandaliserade av stenar. Som mest intensivt pågår det sociala oroligheter i Göteborg av och till i flera veckor in på höstkanten och i flera olika områden. Det ebbar ut i december, men tar inte slut helt förrän i februari 2010. Upploppen startade som en hämndaktion för den polisvisitation som en vecka tidigare genomfördes på 10 unga män, av tungt utrustade piketpoliser; en aktion som ansågs vara allt för överdriven och helt obefogad (Björk 2013:31).

På kvällen den 13:e maj 2013, i Husby i Stockholm, när den 69 åriga mannen skjutits till döds i sin lägenhet, gick polisen ut med officiella uppgifter direkt efter händelserna som snabbt dementerades av boende i området, vilket även med tiden skulle visa sig vara korrekt (Rensfeldt, 2014). Redan dagen efter skjutningen arrangerar Megafonen en presskonferens där man går ut och

kritiserar polisens agerande och de kräver upprättelse, och de får snabbt en roll som språkrör för Husbyborna. Upploppen som följde pågick i fem dagar och uppmärksammades i flera utländska nyhetsmedier (Evans, 2013; Reuters, 2013), och blev på samma sätt som Göteborgsupploppen jämförda med liknande fall av upplopp i andra länder (Schierup m.fl., 2013). Polisen dröjde nästan ett helt år efter händelserna i Stockholm med att leverera en viktig slutsats:

Vi gjorde ett dåligt jobb, vi gjorde fel, vi kommunicerade fel och det fick ödesdigra konsekvenser [...] Många hävdade ju att den här händelsen ledde fram till dom kravaller som var i Husby, att det här var den tändande gnistan att polisen hade då mörkat en viktig händelse. (Varg Gyllander, presschef Stockholmspolisen, i Uppdrag granskning 2014-02-11)

RÖRELSEORGANISATIONER

Under samma tidsperiod, dvs. 2007 och framåt, har det vuxit fram verksamheter i förorterna runt om i landet som arbetar med att mobilisera kraft och medvetenhet runt sociala frågor som präglar livet och förutsättningarna för människor i förorten. De har tagit plats i mediala sammanhang för att informera/protestera om rasism och diskriminering, segregation, utanförskap och arbetslöshet, nedläggningar av skolor och samhällsservice samt utförsäljning av allmännyttiga bostäder i miljonprogramsområdena runt om i Sverige. De skriver tidningsartiklar, deltar i nyhetsprogram och arrangerar musikevenemang. Det sistnämnda kopplar dessutom samman dem med den Svenska hip-hop-scenen, och ger dem tillträde till en kultur, med rötter i USAs svarta getton, som i årtionden har fungerat som en kanal för de svaga att med en samlad röst tala ut kring orättvisor i samhället.

Megafonen startades i Husby 2008. På hemsidan kan man läsa att *”Megafonen jobbar för ett rättvist samhälle. Vi organiserar unga människor i förorten för att skapa ett samhälle där alla har lika förutsättningar och folket bestämmer över politiken, inte tvärtom.”*. De vill ha ett samhälle fritt från klassförtryck, sexism och rasism, och genom involvering i kampanjen *”Alby är inte till salu!”* förstår man att utförsäljning av allmännyttiga är viktig fråga. Genom sju punkter kräver Megafonen att invånarna ska få större inflytande i politiken; att samhällsservicen och sociala verksamheter ska utvecklas; rättvist utbildningssystem; arbete till alla i förorten; att övervakningsåtgärder ersätts med sociala satsningar, samt en bostadspolitik som erkänner allas rätt till bostad.¹⁴

Nätverket Järvas Framtid (NJF) (numer Norra Järvas stadsdelsråd, (NJSR))¹⁵ var ett löst sammansatt nätverk. Det bildades i november 2007, efter det att Svenska Bostäder informerat de boende om att ett av de fyra husen i referenskvarteret skulle rivas och att de andra skulle byggas om till nyproduktionsstandard, med nyproduktionspriser, varpå de boende skulle måsta flytta i början av det nya året. De skulle erbjudas förstahandskontrakt på annan plats, men hade möjlighet att sedan flytta tillbaka. Över hundra upprörda hyresgäster

¹⁴ www.megafonen.com

¹⁵ Under arbetets gång har Norra Järvas stadsdelsråd bildats (NJSR); en officiell verksamhet som nu driver många av de frågor som Nätverket Järvas Framtid tidigare gjorde (www.njsr.se)

samlades några dagar senare och beslutade sig för att organisera sig mot de orättvisa förändringar som höll på att ske i området; då bildades NJF.

Renoveringarna i området sammanföll med nedläggningen av Dahlhagsskolan och NJF drev en kampanj i 6 månaders tid med flera demonstrationer mot renoveringarna, Svenska Bostäder och nedläggningen av skolan. Så småningom blev Hyresgästföreningen involverad, och de boende skulle komma att få rätt i att processen hade gått för fort och orättvist fram. NJF fick en observatörsroll och var med och förhandlade och företrädde boende på olika möten (Arne Johansson, 2014).

Pantrarna – för upprustning av förorten startades upp tre år senare, i februari 2011, i förortsområdet Biskopsgården, Göteborg. Pantrarnas första projekt engagerade dem i att få till ny fritidslokal åt ungdomarna i området, då den sista lagts ner. Pantrarna, som drar inspiration från amerikanska organisationen Black Panther Party som uppkom ur medborgarrättsrörelsen under 1960- och 1970-talet, skulle, likt Megafonen ovan, snart komma att engagera sig i många olika frågor: bl.a. förbättra områdets gatubelysning,¹⁶ rusta upp skolorna i området, utbilda vuxna utrikesfödda samt motarbeta diskriminering och rasism. De anordnar protestaktioner, utbildningsseminarier, paneldebatter, läxhjälp och den årliga konserten ”*Speak your mind*”, där olika reggae och hiphopartister bjuds in för att uppträda.¹⁷

Hasselas ungdomsrörelse (HUR) startade sin verksamhet den 12:e dec 2012, och har, till skillnad mot de övriga verksamheterna ett officiellt organisatoriskt stöd genom tillhörighet till förbundet Hassela Solidaritet, vilka har sina rötter i svensk folkrörelse, och en lång erfarenhet sedan 80-talet av förebyggande socialt arbete för ungdomar med kriminellt beteende, utanförskaps- och drogproblematik.

Trots skillnader är HUR, Megafonen och Pantrarna tre organisationer som påminner mycket om varandra. HUR arbetar med att samla människor och skapa medvetenhet kring sociala frågor som rasism, islamofobi och utanförskap, och de har, likt Pantrarna och Megafonen, anordnat workshops och seminarier och arrangerat musikkonserter och samordnat protestmöten.¹⁸

RGRA – Rörelsen gatans röst och ansikte, startades redan 2004 efter det att man sett ett behov av att skapa ”*konkreta ingångar för fler unga att kunna bli mer aktiva i samhällsdebatten*”. Verksamheten har tre lokaler på olika platser i Malmö, och med hjälp av olika metoder inom kultur och media arbetar de på att nå ut till de unga i samhället som ”*av tradition inte deltar i föreningsaktiviteter eller andra samhälleliga forum*”.¹⁹ Verksamheten är i likhet med övriga tre organisationer som undersöks en verksamhet som arbetar för att få ut ungas budskap, med en stark koppling till hiphop-musik och dans som uttrycksform, kanske t.o.m. mer än de övriga.

---

¹⁶ Se ”Gatuljus, inga blåljus!”, från Internet: <https://pantrarna.wordpress.com/2012/08/06/manifestation-gatljus-inga-blaljus/> [Tillgänglig 2015-05-01]

¹⁷ www.pantrarna.wordpress.com

¹⁸ www.hasselasolidaritet.se; www.facebook.com/hasselaungdomsrörelse [Tillgänglig 2015-01-20]

¹⁹ www.rgra.se/bakgrund/, [Tillgänglig 2015-01-20]

En av målsättningar är att öka demokratisk medvetenheten bland ungdomar med utländsk bakgrund och uppmuntra dem till självbildning och kreativt lärande; en del av RGRA:s ”*frigörande pedagogik*”²⁰. Centralt inom verksamheten är kopplingen till hiphop kulturen, som ”*skapat engagemang och vilja till samhällspåverkan bland människor i marginaliserade områden i storstäder i många länder*”.²¹

4. EMPIRI OCH ANALYS

Nedan redogör jag för relevant data i relation till syfte och frågeställningar samt analyserar den utifrån de tre dimensionerna *kollektivt identitetsskapande*, *kollektivt handlande* och *nätverk* som återfinns i Della Porta och Dianis (2006). Samt under sista rubriken analyserar jag empirin utifrån tidigare forskning av Castells (1985) och Della Portas (1995) definition av begreppet *politiskt våld*. För tydlighet kommer empiri och analysen redovisas under fyra rubriker som motsvarar respektive frågeställning, samt tillhörande underrubriker.

KOLLEKTIVT IDENTITETSSKAPANDE

Ison och Fille rappar i låten *Vår sida av stan* om livet i förorten, i vilken det går att identifiera markörer som kopplas till samtliga tre analytiska dimensioner:

Stämningen är råare, blir strängare med åren. Ingen lyssna eller såg en, så vi greppa megafonen. Alla i samma båt tills att skeppet börjat kantra. Lämna oss i vraket, men vi växte upp till pantrar.
(Ison & Fille, Natty Silver; 2014).

Ett förhårdnande samhällsklimat och känslan av att inte bli sedd och hörd (*utanförskap - identitet*); ligger sedan till grund för en aktiv förändring (*process*): de ”*greppa megafonen*”, dvs. gjorde sig hörda och synliga. De delade upplevelsen (*kollektiv*) med andra: ”*[a]lla i samma båt*”, och genom sin uppväxt har de blivit starkare (*process*); de har blivit ”*pantrar*”, en del av en gemenskap, en *kollektiv identitet*.

Att känna en stark samhörighet till andra människor som delar ursprung, erfarenheter och mål talar även Parisah från HUR om när hon återberättar om ett första möte under Almedalsveckan, Gotland 2013; ett tillfälle då hon och kamraterna från HUR hade svårt att finna sin plats bland alla ”*kostymnissar*”:

Och så bara ser vi ett gäng som ser ut som oss och betar sig som oss... vi kände inte ens dom, men direkt klickade vi. Alltså, vi kände sån samhörighet. Du vet... vi bara hälsade, och kramades [...] vi kände inte ens varandra, så det var det som var så sjukt. Och det var då både Megafonen, ”Alby är inte till salu” och Pant-rarna.

²⁰ www.rgra.se/forskning-pedagogik/, [Tillgänglig 2015-01-20]

²¹ www.rgra.se/bakgrund/, [Tillgänglig 2015-01-20]

Hon fortsätter, med entusiasm, att berätta om känslorna de upplevde tillsammans när de lärde känna varandra och tog del av varandras berättelser:

Samma sak sa dom om oss sen: 'Ja, när ni pratade, och hade föreläsning så tänkte vi, shit, men det är exakt det vi tänker.' Det är så sjukt att det är samma grej i Stockholm, Göteborg och Malmö, fasten det är så olika egentligen... Vi jobbar för exakt samma grej, att få ungdomars röster hörda och få det bättre i våra områden. [...] Vi jobbar på lite olika sätt, men vi har fortfarande samma mål. (Parisah, HUR)

Hon talar om en ögonblicklig samhörighet till övriga grupper, trots att de inte känner varandra sedan tidigare och dessutom kommer från olika platser i Sverige. De känner en gemenskap och tillhörighet baserat på delade upplevelser och erfarenheter, gemensamma mål och förhoppningar för sina områden. Jag tolkar berättelsen, och de känslor hon beskriver, som "*en manifestation av en kollektiv identitet*" (Thörn 1997: 176).

SPRÅKRÖR... ELLER RÖRELSEINTELLEKTUELLA!?

Att få "*ungdomarnas röster hörda*" (citatet ovan) är en återkommande beskrivning i samtliga intervjuer, dvs. som "*språkrör*" för dem som inte kan göra sin egen röst hörd. Rasmus från RGRA pratar på ett liknande sätt om hur viktigt det är att ungdomarna ska få bli hörda:

När det händer saker, eller kommer till saker och ting som drabbar ungdomarnas situation så tycker vi att det är viktigt att ungdomarnas rösta måste bli hörd, dom måste komma till tals. (Rasmus, RGRA)

Och det återkommer även i intervjuer med hiphop artister:

Människor som inte har fått sin röst hörd innan, ska få göra det nu, och vi är språkrören för dom människorna, vi är även en del av dom människorna. (Wordsilah i Maktskiftet, Clandestino festival, 2013)

I citatet identifieras en gemenskap (*kollektiv*) till gruppen "[m]änniskor som inte fått sin röst hörda" (*identitet*), dvs. människorna i förorten. De ställer sig bland dem som "*en del av dom människorna*" (*kollektiv identitet*). Maktskiftet ansluter sig till "*förorts-kollektivet*" i egenskap av *språkrör*, vilket bör lämna det öppet att, givet en social rörelse kontext, tolka dem som *rörelseintellektuella*.

Samma sak gäller dem jag har intervjuat; då de i egenskap av deras roller inom organisationerna, och ansikten utåt, även bör ses som *rörelseintellektuella*. Detta blir tydligast på Pantrarna och Megafonen, där flera av individerna i ledande positioner har figurerat mycket i olika mediala sammanhang.

KOLLEKTIVT HANDLANDE

Medan en annan sticker upp sparkar ner, jagar rännstensungarna som trampar på gården, börjar folk stå upp för sin ort, rustar upp, så som Pantrarna och Megafonen. Låt våra röster bli hörda, maskrosor genom asfalt. Politiker tror dom är smarta, men vi e från betongen, tro mig vi vet när dom hasslar. Skit samma! Dom skiter i vem du ger din röst. Vi såg en arabisk vår, nu vill jag se en europeisk höst! (Max Peezay, feat Jeff, 2012)

F.A.S. med Max Peezeys var ett samarbete med Megafonen och Pantrarna i Göteborg/Malmö. ”Dokumentärmusikvideon” inleder med intervjuer av representanter från Megafonen och Pantrarna. De talar om problemen i förorten, utanförskapet, den sneda resursfördelningen och utförsäljningen av allmännyttan, med även om att organisationerna med förankring i förorten själva måste ta det ansvar som politikerna i stadsdelarna inte gör, texten ses i första hand som en *samhällsdiagnos*, men avslutas med en uppmaning till folket.

Klippen i videon dokumenterar olika protestaktioner, autentiskt klipp från Stockholms tunnelbanor med poliser som kontrollerar ungdomar samt bilder på den kameraövervakning som sker på allmänna ytor i vissa förortsområden, t.ex. Biskopsgården i Göteborg – en betydande inskränkning av boendes integritet.

Det är kanske inte en slump att texten innehåller samtliga dimensioner av sociala rörelser som jag undersöker. Låten, och videon, utgör ett manifest över många av de upplevda och faktiska orättvisor som ligger till grund för den ’kamp för social rättvisa’ som organisationerna återkommer till (Badpa & Solmaz, 2013).

Politikermisshöjningen är ett återkommande tema i många hiphoptexter, likaså polisens maktmissbruk och de båda representerar tydliga motståndare i ett konfliktperspektiv. I denna kamp ”*börjar folk stå upp för sin ort, rustar upp, så som Pantrarna å Megafonen*”, dvs. kollektivt handlande, med syfte att förändra. I sista raden återkopplas till *Arabiska våren 2010*, med uppmaning till en ”Europeisk höst”, dvs. stå upp mot förtryckande makter, protestera och demonstrera, i likhet med upproren i arabvärlden 2010, vilket förstärker tesen att se hiphop artister som rörelseintellektuella.

På NJSR hemsida kan man ta del av ett tre sidor långt manifest som, utifrån kontexten av de sociala orättvisor som präglar förortsområdet Husby, uppmanar boende och organisationer runt om i Sveriges förorter till kollektivt handlande, att ”*vända de senaste 15-20 årens nyliberala nedskärningar och privatiseringar till upprustning och utveckling av en gemensam välfärd med tiotusentals fler anställda i skolor, förskolor, vård, omsorg, kollektivtrafik och byggverksamhet*”. De vill till ”*en gemensam kamp mot hyrskatten och för ett kraftigt ökat byggande och upprustning på de boendes villkor*”. En kamp som många nätverk runt om i Sverige redan deltar i: Bostadsvrålet, NPF, NJSR, Hyresgästföreningen m.fl., och som LöstFolk kontextuellt summerar på ett bra sätt i *Stoppa renoveringarna* (LöstFolk, 2013)

MOTSTÅNDARE

Materialet identifierar tre specifika motståndare inom ramen av en *maktkonflikt*, samt en mer ospecifik motståndare; vars tillhörighet beror på given situation. Tre motståndare tillhör kategorin ”*makthavare*”, två av dem identifieras ovan som *politiker* och *polisen*; den tredje är *bostadsbolagen*, som med stort inflytande står för renoveringarna av miljonprogrammen. Den fjärde motståndaren, och tillika sin egen kategori, är ”*rasisten*” och omnämns oftast i förhållandevis svepande termer.

Kategorier är dock inte ömsesidigt uteslutande, dvs. såväl *politiker* som *polisen* kan ingå i kategorin ”*rasisten*”, i likhet med främlingsfientliga personer rent allmänt. Däremot så platsar inte ”*rasisten*” in i en *maktkonflikt*, då denna ofta är svår att med säkerhet identifiera. Som jag tolkar det upplevs ”*rasisten*”, förutom att vara allmänt skällsord, fungera som symbol för de diskriminerande strukturer som återfinns i samhället (SOU 2005:56), och där behovet att belysa dessa strukturer är viktigare än att attackera individuella rasister per se:

Alltså först och främst så vill vi ju påverka unga människors liv [...] och sen så vill vi ju självklart påverka uppåt också, tjänstemän och politiker... att dom ska vakna till och inse dom samhällsproblem som vi har i vårt land, och inte minst här i Malmö, där det är oerhörda samhällsklyftor... och där människor lever under daglig utsatt rasism och utanförskap. (Kim från HUR).

KONFLIKTPERSPEKTIV

Ta upp din sten och släng den mot dom, för vi pallar inte mera. Dom trakasserar och hotar oss med batong, men vi pallar inte mera. Så alla ghattobarn stå upp emot dom, säg vi pallar inte mera. Ge fan i att förtrycka mitt folk, för dom pallar inte mera. (Lani Mo & Sebbe Staxx, 2012)

Ena sidan av konflikten handlar om de spänningarna mellan ungdomar och polisen och manifesterar sig bl.a. i upploppen på gatan; ett perspektiv som flera har redogjort för tidigare (se t.ex. de los Reyes m.fl., 2014; Schierup m.fl., 2013), och kanske fler rappat om; Labyrint t.ex. kallar dem ”äckliga rasistgri-sar” (Labyrint, 2013).

[V]i ser hur dom rika blir rikare och dom hungriga blir fler. Dom tog guld och gröna skogar, lämna höghusen kvar. Våra områden flödar av droger och frågor utan svar. Dom håller oss i utanförskap, och världens tillgångar kan bara tillräknas ett tusental. Och resten som är kvar, vi får kriga för smulorna. Bofors sponsrade kulorna som sköt fredsduvorna. Fråga Carl Bildt, Reinfeldt och resten av frimurarna. Sverige styrs av dom där giriga tjuvarna. Dom vill tysta ner oss, låsa in oss i burarna. Vi startar revolution, explosion, spränger murarna. (Labyrint, 2013)

Om vi nu utgår ifrån att låttexter kan tolkas som *rörelsetexter* och artisterna som framför dem som *rörelseintellektuella* så är det svårt att finna ett tydligare och mer allomfattande konfliktperspektiv än den Labyrint redogör för i versen

ovan. Och låten *Motattack* är i sin helhet ett representativt manifest som beskriver den mångfacetterade kontexten inom vilken en urban social rörelse kan ha tagit form. Låten är, vad man i termer av rörelsetext skulle kalla, en *samhällsdiagnos* (Thörn, 1997). Det enda frågan som inte behandlas i låten är renoveringarna av miljonprogrammen, som i stället LöstFolk (2013) täcker av. Texterna beskriver tydliga ”*artikulationer av de sociala motsättningar som är närvarande i de kontexter där de produceras och där de erkänns*” (Thörn, 1997).

NÄTVERK

”*Jag ger dig avslöjande fakta, pantrarna förenar allihopa*” (Maktskiftet, 2013)

Genom många av de nyhetsartiklar som publicerats runt kravallerna i Husby 2013 sammankopplades snabbt Megafonen och Pantrarna; inte minst genom Pantrarnas rörelsetext ”*Till en nation som brinner*” (Badpa & Solmaz, 2013) och Pantrarnas hemsida avslöjar sedan kopplingar till bl.a. HUR i Malmö. Genom årliga *Speak your mind* festivalen, som 2014 arrangerades för tredje året i rad av Pantrarna, ser man kopplingen till flera artister på den Svenska hiphop scenen, bl.a. Max Peezey, Labyrint, Lani Mo, Maktskiftet och Kartellen, LöstFolk m.fl., men även Talib Kweli och den politiska rapp-duon Dead Prez, från USA. Vid tidpunkten för festivalen arrangerades även panelsamtal²² där Dead Prez och Bobby Seal, en av grundarna för 1960-talets Svarta Pantrarna, medverkade. Kulturministern för samma organisation, Emory Douglas, var gästföreläsare ett år.

Man skulle kunna argumentera för att det inte nödvändigtvis behöver finnas någon djupare relation mellan dem och artisterna, mer än att de uppträder på festivalen, men både Megafonen och Pantrarna omnämns även vid upprepade tillfällen i olika artisters texter, ibland konkret, som i Max Peezays låt *F.A.S.* eller ibland mer subtilt, som när Ison och Fille blinkar åt dem i *Vår sida av stan*: ”*Ingen lyssna eller såg en, så vi greppa megafonen. Alla i samma båt tills att skeppet börjat kantra. Lämna oss i vraket, men vi växte upp till **pantrrar***” (Gustavsson, 2014). Även Maktskiftet – vars hemsida Pantrarna länkar till från sin – namnger dem i *Tro hopp och utanförskap*. Och ibland genom deras slagord, som i Labyrints låt *Motattack* där ”*all makt åt folket*” (Pantrarnas). Eller anspelningen på kampanjen *Alby är inte till salu!* i LöstFolks (2013) *Stoppa renoveringarna*, där även Aki från Labyrint deltar i videon.

När jag intervjuade representanter för HUR så bekräftas relationer och samverkan mellan Megafonen, Pantrarna, HUR, RGRA m.fl.: ”*Ja, vi har samarbetat med Megafonen, och ”Alby är inte till salu”, dom har ju jobbat tillsammans, så vi har samarbetat med dom. Och med Pantrarna också.*”, säger Parisah, ordförande i HUR, och fortsätter:

Vi var där [Stockholm] faktiskt för inte så länge sen, men då var det för, Rädda Barnen hade anordnat en sån stor nätverksträff för alla aktiva ungdomsrörelser idag. Vi var typ 54 personer, så... två

²² Se ”Let’s get free”, från Internet: <https://pantrarna.wordpress.com/video/>, Tillgänglig [2015-06-03]

representanter från varje rörelse. Då var vi där med Megafonen och Pantrarna, sen fanns det någon som hette Blue Hill, vad var det mer... RGRA från Malmö... Hayat från Göteborg.

RELATIONEN TILL UPPLOPPEN

Jag såg förortsborna lider, provocerar hela tiden, behandlar hela min ort som om vi all springer runt med kniven. Vi pallar inte med förtrycket så vi samlas och sätter gatan i brand och låter stenarna dom kastas. Ni har startat ett krig som vi vinner i längden, hyran täcker inte värmen så det klart vi startar bränder! (Lani Mo & Sebba Staxx, 2012)

Göteborgsrapparen Lani Mos låt ”*Pallar inte mera*”, som även citeras ovan handlar om det polisförtryck som ungdomarna i förorten känner till, om alla ”ghettobarn” som fått nog. Den beskriver på liknade sätt den ’känsla av frustration som bygger upp till dess att det exploderar’ som man kan återfinna bland intervjuade i Husby (de los Reyes m.fl. 2014). Frustrationen bottnar sig i en ”vardagsrasism” som bl.a. manifesterar sig i de poliskontroller där ungdomar stoppas och visiteras utan synbar anledning (2014: 35). I samtliga upplopp som undersökningen tittar på så har även insatser från polisen varit utlösande faktorer, s.k. flash-points (Waddington, 2007).

Både Megafonen och Pantrarna har belyst det här problemet och båda fick ta emot både ris och ros för sin kritiska inställning till, och beskrivning av, den samhällsutveckling som lett fram till upploppens start. Genom att tolka och förklara, i stället för att kritisera upploppen, erbjöd de en kontext, och skapade mening runt den konflikt som utspelade sig i upploppen. Men genom att inte ta ställning *mot* våldet, skapades en osäkerhet runt organisationerna och deras intentioner och Megafonen och Pantrarna blev i mediala sammanhang utmålade för att vara en aktivt bidragande orsak till att upploppen eldades på. Megafonen misstänkliggjordes t.o.m. som kriminell organisation (Arpi, 2013; Dawod, 2014; Kjöllér, 2013; Rensfeldt, 2014). Några officiella misstankar om brott delgavs dock aldrig någon av dess medlemmar.

Situationen visar på den polarisering som forskningen beskriver (Della Portas, 1995); där Pantrarna och Megafonens inställning gör att media, och sannolikt en del av allmänheten, definieras dem som motståndare.

När Megafonens talesperson Rami Al-Khamisi intervjuas i SSUs tidning Frihet (Thåström, 2013) sätter han ord på de känslor och orsaker som lett fram till själva upploppen, och han förklarar även den roll som Megafonen fick under upploppen:

Många upplevde oss som hårda och provocerande. Journalister vill gärna skildra en konflikt, och eftersom vi var den kritiska rösten fick vi rollen som skurkar.

För honom är det inte konstigt att det hände i Husby; så länge det ser ut som det gör i förorterna, så kommer det bli kravaller igen:

Det är snarare logiskt att de ungdomar som har sett hur de boendes initiativ ständigt har blivit överkörda tar till andra metoder. [...] Det är oundvikligt med revolter i ett samhälle där klyftorna ökar. Alla kan inte uttrycka sig verbalt eller organisera sig politiskt, och de visar sitt missnöje på andra sätt. (Rami Al-Khamisi, Megafonen).

Kim från HUR har en liknande uppfattning:

Jag [tror] att risken ökar otroligt mycket att det kommer ske en sån här sak igen, pga. att man får mer ut av att bränna bilar i förorten, och kasta stenar på poliser och brandmän än vad man får genom att samla in 6000 namnunderskrifter²³. (Kim HUR)

På kravallernas tredje dag samlade NJF till protestmöte där de kritiserade polisens övervåld, vilket drog 4-500 personer. NJF kritiserade även vandaliseringen av området och uppmanade husbybor att gå ut på gatorna och försöka få stopp på detta; här skiljer sig dock NJFs åsikt en del ifrån Megafonens:

Vi kunde förstå varför kravallerna skedde, men inte acceptera vandaliseringen av våra egna bostadsområden. Megafonen motiverade att de inte deltog i protestmötet med sin inställning att 'det gäller att förstå, varken kritisera förstörelsen eller försvara den, utan det gäller att förstå varför'
(Arne Johansson, NJF/NJSR)

Detta ska i min mening inte tolkas som en motsättning mellan dessa två verksamheter; NJF har i andra avgörande sammanhang visat sitt stöd till Megafonen; detta bör istället tolkas som spänning i sakfråga, vilket är en naturlig del av rörelseprocessen (Thörn, 2006).

En av de två ungdomarna som intervjuades svarade på varför han deltog i upploppen att *"allt som motståndsrörelsen jobbade för, mot politikerna, var en del av min vardag"*. Vad menar du med motståndsrörelse?

"Vår motståndsrörelse mot politikerna [...] Jag kände att allt som motståndsrörelsen jobbade för, vi jobbade för, det var höj våra röster [...] Det var en möjlighet där jag kände att jag inte bara skulle sitta passivt och kolla på."

Han talar i intervjun om flera av de olika fenomen som forskningen påvisat, t.ex. ungdomarnas konfliktstrategi (Malberg m.fl. 2013) : *"det vara bara att försöka bygga ihop något för att locka hit poliserna. [och] när poliserna kommer försöka locka hit medierna."* men även att målet inte handlade om att omstörta, utan att nå ut (Castells, 1983):

Jag ville ju bara vara med att ha en fot i att få politikerna att lyssna. Bara det att vinna uppmärksamhet från människor som vi känner

---

²³ Han refererar till kampanjen "Alby är inte till salu!", där man samlade in underskrifter mot utförsäljningarna av bostäder i Alby, men ändå inte fick något gehör från politikerna.

bara puttat iväg oss. [...] Det var ingenting att jag tänkte att jag har chans att skada en polis, absolut inte (Ungdom 1).

Den andra ungdomen har en annan bild av upploppen och målet: ”*Ingenting, jag tror verkligen att de bara ville ha kul.*”, men säger även att det inte är någon ”*nyhet att folk i Husby allmänt är emot snuten. Det var väl det som triggade igång det.*”. Och på frågan varför det händer i förorten säger han: ”*Jag vet inte. Av allmänt vad jag sett liksom när jag själv gick i skolan och det var mer segregat, när det var blandat så gick det mycket bättre för alla.*”

Ungdomarna visar på två delvis olika perspektiv, där ”Ungdom 1” i stort uttrycker samma åsikter och bild av upploppen och dess bakomliggande orsaker som organisationerna, medan ”Ungdom 2” är mer skeptisk, och tror att det handlar om stökiga ungdomar som bara ville ha kul.

Skillnaderna ser jag inte som någon motsättning, båda perspektiven kan ha varit representerade i sammanhanget, och inget av dem utesluter heller det andra. Enligt det första perspektivet kan man finna såväl teoretiska som empiriska kopplingar som säger att upploppen är en alternativ metod för individer att ta till sig saknar konventionella medel att få fram sina åsikter (Castells, 1983), dvs. man kan då tolka upploppen som en *kollektiv handling* att få fram ett *politiskt* budskap på (Della Porta, 2006), som *handlingsutrymmen* (Thörn, 2006). Det andra perspektivet är dock mer osäkert i dess politiska dimension, men kan likväl definieras som en kollektiv handling. Båda perspektiven tolkar jag dock som att innehålla inslag av våld.

KONKLUSIONER

Processer av *kollektiva identitetskapande* visar sig på olika sätt: tydligast ser man dem manifesteras genom geografisk tillhörighet – att vara en del av förorten och dess gemenskap – och processen manifesterar sig till fullo genom de gemensamma mål, förväntningar och tron på förändring som aktörerna uttrycker och kämpar för. Hiphopen, är i detta en (1) informationskanal som effektivt producerar och reproducerar samma bild, vilket förstärker identitetskapande-processen. Hiphopen samlar sedan människor runt sig och sprider kunskap; den fungerar som opinionsbildare, och skapar engagemang runt frågor som berör förorten och dess invånare, vilket dessutom är ett uttryck för *kollektivt handlande*.

Förortsorganisering som jag har tittat på är i sig ett uttryck för kollektivt handlande med syfte att skapa förändring, och visar sig konkret genom, i första hand, den direkta information- och kunskapsspridning som verksamheterna bidrar med, t.ex. genom att aktivisterna själva skriver tidningsartiklar och medverka i radio- och TV program. En annan metod är att skapa forum och arenor för likasinnade människor att uttrycka sig och sprida ”budskapet”, ”*the clarion call*” (Trapp, 2005: 1484), på t.ex. genom att arrangera paneldebatter, seminarier och workshops, eller när något kraftigare behövs, protestmarscher och demonstrationer. De skapar även gemenskap och sprider kunskap genom att arrangera konserter, där man istället låta artisterna och musiken föra deras talan till folket.

Tre tydliga motståndare har identifierats inom ramen av en maktkonflikt: polisen, politikerna och bygg- och bostadsbolagen. De förstnämnda är den tydligaste representationen av statens våldsmonopol och bidrar, genom bl.a. diskriminerande arbetsmetoder, med bränsle till de konflikter som utspelar sig runt om i förorterna. Identitetskontroller som utförs på ungdomarna, och som baseras på statistisk generalisering, symboliserar vardagsrasism och den strukturella diskriminering som många i förorten är bekant med (de los Reyes m.fl., 2014) och bidrar i förlängningen till att skapa den uppdämda frustration som med tiden kan, och har lett till, öppna konfrontationer mellan ungdomarna och polis. Politikerna, i sin tur, står för de många beslut som genom åren bidragit till att invånarna i förorten känner sig förfördelade och diskriminerade i förhållande till majoritetssamhället, vilket vidare hänger ihop med byggbolagens centrala och allt mer inflytelserika roll i dagens förortskontext: där de, på en allt mer avreglerad marknad, givits allt mer makt och inflytande över renoveringsprocesserna. Detta har i sin tur fått sådana konsekvenser att resurssvaga, mer eller mindre ”tvingats” att gå med på avtal som bara gynnar bostadsbolagen ekonomiskt, och som i sämsta fall tvingar dem att söka sig till billigare boende, och ofta bort från centrala delar av staden.

När det kommer till att ”*fastställa ett tätt informellt nätverk inom rörelsen*” visade det sig lättare än vad jag inledningsvis trodde och nätverket har dessutom bara vuxit under undersökningens gång. Megafonen, Pantrarna, Hassela ungdomsrörelse och RGRA är bara några av väldigt många som jobbar med liknande eller överlappande sociala frågor. Utöver dessa så ingår även många fler organisationer och aktörer i nätverket; här följer ett axplock, utan innebörders ordning: NJF/NJSR, NPF, KRIS, Blue Hill, Hayat, Rädda Barnen, ABF, Malmö Högskola och Black Panther Party; lägger man sedan till plattformen Bostadsvrålet eller kampanjen Asylstafetten så sammankopplas däri ytterligare flera dussin olika organisationer. Nätverket toppas sedan med artister från den etablerade svenska hiphop-scenen, t.ex. Maktskiftet, Max Peezey, Labyrint, Ison & Fille, Lani Mo m.fl.

Hur kan man då förstå upploppen? Upploppen tycks å ena sidan kunna förstås analytisk som ytterligare en representation av kollektivt handlande, och då som alternativ ”illegitim” metod till protest. Dels fungerar upploppen som ett aktivt (mot)maktmedel, genom vilket ungdomarna i förorten får utrymme att visa sitt missnöje, men även som symbol för ett specifikt samhällsproblem drar upploppen till sig den mediala publicitet som krävas för förändring.

Man kan även se en koppling mellan rörelsen och upploppen genom att rörelseorganisationer och dess intellektuella tog på sig att tolka och förklara händelserna, vilket samtidigt, genom att inte ta avstånd från våldet, skapade frågetecken kring deras roll som legitim aktör, och deras roll i upploppen ifrågasattes från olika håll.

Å andra sidan går det inte att påvisa att undersökningen genererar klara och entydiga empiriska kopplingar som säger att handlingarna har vare sig en politisk dimension eller som syfte att förändra rådande strukturer. När det kommer till upploppen så tolkas därför upploppen i nuläget mer blygsamt som kollektiva handlingar som inbegriper olika grader av våld och politiska inslag, men utan entydiga empiriska kopplingar till förortsrörelsen i Sveriges segregerade städer.

SLUTSATSER OCH DISKUSSION

I denna uppsatts har jag analyserat den förortsmobilisering och -organisering som vuxit sig starkare i miljonprogramsområdena de senaste åren, för att se om man kan förstå det som, fram tills nu, endast varit för givet taget som en ny social rörelseutveckling (Schierup, m.fl. 2013).

Vad man kan se är att organiseringen är uppbyggd runt ett informellt och rikstäckande *nätverk*, bestående av många olika ungdomsverksamheter och andra ideella organisationer, inom vilket man kan se såväl processer av *kollektivt identitetsskapande* som *kollektivt handlande*.

Inom ramen av en maktkonflikt har tre tydliga motståndare identifierats: *polis*, *politiker* och *byggbolag*. Ytterligare en motståndare, ”*rasisten*” har även identifierats, men ryms inte inom en maktkonflikt, utan tolkas i första hand analytiskt som en symbol för rasistiska och diskriminerande strukturer i samhället. Motståndarna i maktkonflikten representerar den makt som står till majoritetssamhällets förfogande, och tar de flesta besluten på en arena dit invånarna i storstädernas marginaliserade ytterområden sällan får tillträde. Dessa individer lever i stället i storstädernas skugga där vissa av polisens arbetsmetoder symboliserar den vardagsrasism och strukturella diskriminering som många i förorten är väl bekanta med, och vilka tillika stor för merparten av de startskott som lett till öppna konfrontationerna med ungdomarna/unga vuxna i förorten.

Att det finns ett samband mellan upploppen och mer organiserade former för protest är svårt att bortse ifrån; hur starka dessa samband är kan man i nuläget inte säga så mycket om. Allt material jag finner om upploppen i Sverige, tyder på att de till stor del uppstår ur den frustration som människor i permanent utanförskap upplever, mer än den faktiska situation som utgör startskottet. Våldsinslaget i upploppen polariserar sedan en komplext och mångfacetterad samhällsbild, och tvingar människor att välja endera sidan av ett och samma mynt. Det tycks handla om två olika (politiska) strategier för att mobilisera kraft till förändring; en legitim och en illegitim. Det finns även förklaringsmodeller som utgår ifrån *ungdomligt nöje* eller *organiserad brottslighet*, men förespråkarna för dessa modeller tycks vara få i antal. Därmed sagt kan man inte utesluta att sådana inslag förekommer.

Förutom några lösa anklagelser har undersökningen inte sett några konkreta kopplingar mellan upploppen och någon enskild rörelseorganisationen, inte heller har undersökningen kunnat fastställa entydiga empiriska kopplingar mellan upploppen och rörelsen i sin helhet. Undersökningen har dock visat att det på en analytisk nivå finns underlag att tolka upploppen som empiriska delar av en social rörelse, även om det teoretiska fältet fortfarande är underutvecklat. Mycket påvisar dock att vidare empirisk forskning hade varit både önskvärt och fruktbart för att med klarhet kunna fastställa sådana slutsatser.

TACK!

Först och främst till min underbara familj, för att ni stått ut med mig i stunder av tvivel, stress och självupptagenhet. Tack min vackra Mango för att du ger mig utrymme att vara jag och alltid står vid min sida; din kärlek röjer tvivel om mig själv. Tack Håkan Thörn för intressanta samtal, stöttning, kunskap

och inspiration. Tack Kristoffer för gott samarbete och ovärderligt stöd. Tack Martin för kaffestunden på Stockholms Centralstation! Tack Natalija och Aron, för er insats och intervjumaterial. Tack Rasmus, Parisah och Kim för era insatser, och en go dag i Malmö. Tack Arne för din tid och ditt engagemang.

5. REFERENSER

- Björk, Mikael (2013). "Contours of an Interaction Sequence in Rioting: The Gothenburg Disturbances of 2009". *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention* 14 (1) :24–42.
- Castells, Manuel (1983). *The City and the Grassroots: A Cross-Cultural Theory of Urban Social Movements*. Berkeley: Univ. of California
- Della Porta, Donatella & Mario Diani (2006). *Social Movements : An Introduction*. Malden, MA: Blackwell.
- Dikec, Mustafa. (2007). *Badlands of the Republic: Space, Politics, and Urban Policy*. Oxford: Blackwell.
- Eyerman, Ron & Andrew Jamison (1991). *Social Movements: A Cognitive Approach*. Cambridge: Polity Press
- Eyerman, Ron & Andrew Jamison (1998). *Music and Social Movements: Mobilizing Traditions in the Twentieth Century*. Cambridge: Cambridge Univ. Press.
- Fransson, Ola & Björn Fryklund (2006). "Migration och professioner i förändring". Institutet för flervetenskaplig forskning, Professionsforskning, Malmö högskola.
- Giugni, Marco G. (1998) "Was it Worth the Effort? The Outcomes and Consequences of Social Movements". *Annual Review of Sociology*. vol 24 (1998). pp. 371-393
- Hallin, Per-Olof, Carina Listerborn, Alban Jashari & Margareta Popoola (2010). "Det är inte stenarna som gör ont: Röster från Herrgården, Rosengård - Om konflikter och erkännande". Urbana studier, Malmö Publikationer
- Harlow, Summer (2011) Social media and social movements: Facebook and an online Guatemalan justice movement that moved offline, *New Media and Society*, vol. 14(2). pp 225-243
- Harvey, David (2008). "The Right to the City". *New Left Review*, (53):23–40.
- Kvale, Steinar (2009). *Den Kvalitativa Forskningsintervjun*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur.
- Larsson, Bengt, Martin Letell, & Håkan Thörn (red.) (2012). *Transformations of the Swedish Welfare State: From Social Engineering to Governance?*. New York: Palgrave Macmillan.
- Leander, Peter (2014). "Skyldig Tills Motsatsen Bevisats? En granskning av polisens inre utlänningskontroller". Arena Idé
- Malmberg, Bo, Eva Andersson & John Östh (2013). "Segregation and Urban Unrest in Sweden". *Urban Geography* 34(7):1031.
- Marshall, Catherine & Gretchen B. Rossman (2011). *Designing qualitative research*. 5. ed. Los Angeles: Sage

- Mayer, Margit (2009). "The 'Right to the City' in the Context of Shifting Mottos of Urban Social Movements". *City* 13(2-3):362–74.
- De los Reyes, Paulina et al. (2014). "Bilen brinner... men problemen är kvar: Berättelser om Husbyhändelserna i maj 2013". Stockholmia förlag
- Schierup, Carl-Ulrik, Aleksandra Ålund, & Lisa Kings (2014). *Reading the Stockholm Riots—a Moment for Social Justice? Race & Class* 55(3):1–21.
- Sernhede, Ove (2007). *Alienation Is My Nation: Hiphop och unga mäns utanförskap i det nya Sverige*. Stockholm: Ordfront.
- SOU 2005:56. (2005). "Det blågula glashuset - strukturell diskriminering i Sverige". Regeringskansliet. Stockholm.
- Stahre, Ulf (2004). "City in Change: Globalization, Local Politics and Urban Movements in Contemporary Stockholm". *International Journal of Urban and Regional Research* 28(1):68–85.
- Thörn, Håkan. (1997). *Modernitet, sociologi och sociala rörelser*. Göteborgs Universitet, Göteborg.
- Thörn, Håkan (2006). *Anti-Apartheid and the Emergence of a Global Civil Society*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Trapp, Erin (2005). "The Push and Pull of Hip-Hop: A Social Movement Analysis". *American Behavioral Scientist* 48(11):1482–95.
- Trost, Jan (2010). *Kvalitativa Intervjuer*. 4. uppl. Lund: Studentlitteratur.
- Waddington, P. David (2007). *Policing Public Disorder: Theory and Practice*. Cullompton: Willan.
- Wallerstein, Immanuel Maurice (2004). *World-Systems Analysis: An Introduction*. Durham: Duke University Press.
- Westin, Sara (2011). "...men vart ska ni då ta vägen? Ombyggnation ur hyresgästernas perspektiv", Arbetsrapport/Working Paper 57, Institutet för bostads- och urbanforskning (IBF), Uppsala universitet
- Wettergren, Åsa (2005). *Moving and Jamming: implications for Social Movement Theory*. Diss. (sammanfattning) Karlstad: Karlstads Universitet, 2005
- Wettergren, Åsa & Andrew Jamison (red.) (2006). *Sociala Rörelser- politik och kultur*. Lund: Studentlitteratur.

TIDNINGS-/MEDIAPUBLIKATIONER

- Agö, Jenny (2013, 9 Mars) Stor manifestation mot Reva *Svenska Dagbladet*, från Internet: http://www.svd.se/nyheter/inrikes/stor-manifestation-mot-reva_7982200.svd, [Hämtad 2015-04-10]
- Arpi, Ivar (2013, 3 Juni) Megafonen och Pantrarna spär på motsättningarna, *Svenska Dagbladet*, från Internet: <http://blog.svd.se/ledarbloggen/2013/06/03/megafonen-och-pantrarna-spar-pa-motsattningar/>, [Hämtad 2015-05-02]
- Badpa, Homa & Solmaz, Murat (2013, 23 Maj) Till en nation som brinner, *Aftonbladet*, från Internet: <http://www.aftonbladet.se/kultur/article16832905.ab> [Hämtad 2015-01-09]

- Bengtsson, Jan-Olof (2009, 4 Sep) Rosengård i förändring, *Expressen*, från Internet: <http://www.expressen.se/kvp/jan-olof-bengtsson-rosengard-i-forandring/>, [Hämtad 2014-04-29]
- Danielsson, Björn (2012, 12 Jan) Husby träff ockuperas, *Stockholms Fria*, från Internet: <http://www.stockholmsfria.se/artikel/91492>, [Hämtad 2014-04-28]
- Dawod, Nivette (2014, 14 Maj) De får skulden för upploppen i Husby, *Aftonbladet*, från Internet; <http://www.aftonbladet.se/nyheter/article18878033.ab> [Hämtad 2015-05-31]
- Elfving, Karin (2012, 24 Okt) Inte bara snack i Megafonen, *Svenska Dagbladet*, finns på Internet: <http://www.svd.se/inte-bara-snack-i-megafonen>, [Hämtad 2014-01-23]
- Evans, Stephen (2013, "24 Maj) Stockholm riots throw spotlight on Swedish inequality, *BBC News*, från Internet: <http://www.bbc.com/news/world-europe-22650267> [Hämtad 2014-12-09]
- Fjärde sidan (2008, 28 April) Ligister skapar kaos i förorter, *Expressen*, från Internet: <http://www.expressen.se/debatt/ligister-skapar-kaos-i-svenska-fororter/>, [Hämtad 2014-04-29]
- Gustavsson, Matilda (2014, 2 Mars) Ison och Fille – vänskap och respekt, *Dagens Nyheter*, från Internet: <http://www.dn.se/kultur-noje/musik/ison-fille-vanskap-respekt/>, [Hämtad 2015-01-09]
- Hallin, Hanna (2012, 12 Dec) Människor som fått nog, *Kurage*, från Internet: <http://tidskriftenkurage.se/?p=325>, [Hämtad 2014-01-21]
- Kjöller, Hanna (2013, 4 Juni) Megafon med oklar röst, *Dagens Nyheter*, från Internet: <http://www.dn.se/ledare/signerat/megafon-med-oklar-rost/> [Hämtad 2015-05-02]
- Kjörling, Lennart (2013, 27 Mars) Ny rörelse i förorten, *Flamman*, från Internet: <http://www.flamman.se/ny-rorelse-i-fororten> [Hämtad 2014-01-26]
- Rayman, Sanna (2013) Politik kan inte bygga på enskildas öden", *Svenska Dagbladet*, från Internet: http://www.svd.se/opinion/ledarsidan/politik-kan-inte-bygga-pa-enskildas-oden_8005836.svd, [Hämtad 2014-04-20]
- Reuters (2013, 22 Maj) Sweden: Riots Continue in Immigrant Neighborhoods, *New York Times*, från Internet: <http://www.nytimes.com/2013/05/23/world/europe/sweden-riots-continue-in-immigrant-neighborhoods.html> [Hämtad 2014-12-10]
- Rosén, Eric (2013, 21 Feb) Jakten på papperslösa väcker ilska, *Dagens Arena*, från Internet: <http://www.dagensarena.se/innehall/jakten-pa-papperslosa-vacker-ilska/>, [Hämtad 2014-04-20]
- Sernhede, Ove & Söderman, Johan (2013, 31 Maj) Kur mot kravaller, *Sydsvenskan*, från Internet: <http://www.sydsvenskan.se/kultur--nojen/kur-mot-kravaller/> [Hämtad 2014-04-21]
- Söderlund, Johan & Westin, Josefine (2013, 22 Maj) Regeringen skyller på unga arga män *Aftonbladet*, från Internet: <http://www.aftonbladet.se/nyheter/article16822481.ab>, [Hämtad 2014-04-21]

Thåström, Hanna (2013, 13 Sep) Tillbaka till Husby, *Frihet*, från Internet: <http://www.frihet.se/text/2013/09/tillbaka-till-husby>, [Hämtad 2015-05-02]

UG-referens (2014, 14 Maj) Upploppen i Husby, *Sveriges Television (SVT)*, från Internet: <http://www.svt.se/ug/ug-referens/ug-referens-upploppen-i-husby> [Hämtad 2015-05-02]”

MUSIKINSPELNINGAR

Ison, Fille & Natty Silver (2014) Vår sida av stan, På: *Länge leve vi* [Album], Hemmalaget, Sony Music Entertainment Sweden AB

Labyrint (2013) Motattack [Singel], Universal Music AB

Lani Mo & feat. Sebba Staxx (2012) Pallar inte mera [Singel], Lani Mo

LöstFolk (2013) Stoppa Renoveringarna [Singel], LostFolkKanal, Youtube, ÄktaBra produktioner/ King Salomon, © LöstFolkMusik

Max Peezy, feat. Jeff (2012) F.A.S., På *F.A.S. 3* [Album], Devrim Productions

Maktskifte (2013) Tro, Hopp och Utanförskap, feat. Lani Mo & The Black Ghost, På *Maktskiftet* [Album], First Republic

INTERVJUER

Johansson, Arne (2014, 19 Mars) *En berättelse av Arne Johansson*, Nätverket Järvas Framtid, Intervjuare: Persson, J., Husby, Stockholm

Lashgari, Parisah (2014, 2 April) *En berättelse av Ordförande Parisah Lashgari*, Hasselas Ungdomsrörelse, Intervjuare: Persson, J. Malmö

Roos, Kim (2014, 2 April) *En berättelse av Mentor Kim Roos*, Hasselas Ungdomsrörelse, Intervjuare: Persson, J., Malmö

Snögren, Rasmus (2014, 2 April) *En berättelse av Media pedagog Rasmus Snögren*, Rörelsen Gatans Röst och Ansikte, Intervjuare: Persson, J., Malmö

Ungdom 1 (2014, 19 Mars) *En berättelse från upploppen i Husby*, Intervjuare: Sako, N., Husby, Stockholm

Ungdom 2 (2014, 24 Mars) *En annan berättelse från upploppen i Husby*, Intervjuare: Engman, A., Husby, Stockholm